

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-КОНТРОЛЮЮЧІ СИСТЕМИ ТА ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ І ПОСЛУГ

Головко М.В.

У нашій країні продовжується процес формування ринку інформаційних продуктів та послуг, відповідного інформаційного середовища, у якому функціонують нові інформаційні технології. У країнах Європи формування ринку інформаційних продуктів розпочалося ще в середині 50-х рр. ХХ ст. До 60-х рр. основними постачальниками на ньому були інформаційні служби академічних, професійних та науково-технічних товариств, державних установ та навчальних закладів. Основними споживачами інформаційних послуг були вчені та спеціалісти в галузі науки та техніки. Послуги включали інформаційні видання, що містили бібліографічну, реферативну, оглядово-аналітичну інформацію, копії першоджерел.

Прискорений розвиток НТП, початок широкого використання ЕОМ призводить до суттєвих структурних зрушень. Паралельно з ринком інформаційних послуг формується ринок послуг електронної обробки та передачі даних. Із середини 60-х до середини 70-х рр. важливим видом інформаційних послуг стають бази даних значних об'ємів з фактографічною та довідковою інформацією, а згодом і торгівельно-економічною, статистичною, професійною.

Сучасні інформаційні продукти та послуги поділяють на:

- науково-технічні інформаційні продукти та послуги, вироблені науково-дослідними організаціями;
- фінансово-економічні та управлінські інформаційні продукти та послуги;
- соціальні інформаційні продукти та послуги, вироблені галузями культури, масові інформаційні послуги.

За формою надання інформаційних продуктів та послуг користувачеві їх можна класифікувати таким чином:

- машинний пошук в електронних базах та банках даних та подання результату у вигляді відображення інформації або твердої копії;
- інформаційний пошук у документальних масивах та організація усних і письмових довідок;

- генерація нових знань за допомогою експертних та інших систем штучного інтелекту.

Тенденції сучасного інформаційного ринку визначають зростання попиту на інформаційні продукти, які не лише здатні забезпечити потребу у певних даних, довідковій інформації та ін., а й спроможні генерувати нові знання та виконувати функції навчання в інтерактивному режимі. Інформаційні продукти, орієнтовані на потреби освіти, завжди займали значне місце в системі інформаційного виробництва та обслуговування. Сьогодні актуальність розвитку ринку саме такого виду послуг зростає, оскільки сучасні педагогічні технології орієнтуються на нові технології навчання з використанням комп'ютерної техніки як засобу навчання, інструменту здобування нового знання.

Особливе місце належить високоінтелектуальним системам, що ґрунтуються на знаннях (інтелектуальні інформаційно-пошукові, навчаючі або експертні системи). Основними відмінностями систем штучного інтелекту є те, що вони оперують поняттям знання, а не просто даними; алгоритм дій у такій системі задається у формі евристик (емпіричних правил).

Знання, якими оперують такі системи, є формалізованою інформацією, яка використовується у процесі логічного виводу. Їх можна поділити на загальнодоступні та індивідуальні (знання експертів); фактичні знання, знання-правила (знання про прийняття рішень), “знання про знання”. Серед інтелектуальних систем (систем штучного інтелекту) виділяють: експертні системи; інтелектуальні інформаційно-пошукові системи; розрахунково-логічні системи; навчальні системи; інтелектуальні системи проектування наукових досліджень.

Серед найбільш перспективних та конкурентноспроможних на ринку інформаційних продуктів є інтегровані навчальні системи, використання яких дозволяє досягти успішного вирішення однієї з важливих педагогічних проблем – забезпечення індивідуалізації навчання.

Сучасні технології навчання, зокрема модульно-рейтингова, потребують змін акцентів в організації контролю та оцінки рівня засвоєння знань студентами. Виникає потреба в такому контролі, коли рівень знань студентів контролюється в кожний визначений період навчального процесу задля корегування методики вивчення та усунення труднощів, які виникають у процесі навчання. З'являється необхідність у контролюючих системах, здатних не просто фіксувати та інтерпретувати результати виконання студентами тестових завдань, а здійснювати аналіз, перетворюючи процес контролю знань студента в активну діяльність, яка сама сприятиме кращому засвоєнню матеріалу та ефективному виявленню прогалин у навчальному процесі.

Реалізувати цю вимогу допоможуть інтерактивні експертно-контролюючі системи, які складаються з інтерфейсу користувача, бази знань та системи пояснень, аналізатора (вирішує ситуацію), інтелектуального редактора, інженера зі знань та експерта.

В умовах формування вітчизняного ринка інформаційних продуктів та послуг важливою постає проблема забезпечення їх належної якості та створення таких умов, коли конкурентноспроможність навчаючої системи визначатиметься не лише її вартістю, а й, в першу чергу, спроможністю ефективно організувати навчальний процес.

Література:

1. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посібник. - К.: КНЕУ, 1998.- 140 с.
2. Коломієць Г.С., Маньковський А.Л. Інформаційна продукція: ринок, маркетинг, підготовка кадрів. - К.: Либідь, 1991.